

פרק 65 [?] פוסט אימפריום (13): התחרות החדשה לכוח

להורדת הפרק [?] [קישור](#).

הצטרפות לפל"ג [?] [קישור](#).

הזמנת הרצאה [?] [קישור](#).

להאזנה ב-itunes: [קישור](#).

להאזנה ב-spotify: [קישור](#).

וגם ב-youtube: [קישור](#).

הלחין את המוסיקה [?] [גיא שילה](#).

דונאלד ג'ון טראמפ.

טראמפ הוא הנשיא השנוי במחלוקת השני שלנו כאן בפוסט-אימפריום, נשיא שנתפס מאוד שונה ע"י הימין והשמאל בארץ. אם אובמה היה אובססיה של הימין, טראמפ הצליח להשפיע על שני המחנות: בעיני הימין טראמפ נתפס כנשיא הכי פרו-ישראלי שהיה בארה"ב, נשיא שהעביר את השגרירות לירושלים, הכיר בסיפוח רמת הגולן, ולא דרש מישראל פשרות או הקפאות בנייה בשביל הסכמי שלום. טראמפ נתפס ככל-כך פרו-ישראלי שיש מי שחשב שרגע לפני יציאתו מהתפקיד הוא יפציץ את מתקני הגרעין של איראן[1].

לעומת זאת עבור השמאל טראמפ נתפס כשקרן, גזען ונוכל, אם לא גרוע יותר. סביר שהתפיסה הזו הושפעה מהתפיסה של השמאל בארה"ב את טראמפ, שראה בו לאומן ימני-גזען, שקרן פופוליסט, בדלן וסכנה לשלום העולם. כשטראמפ רק נבחר נראה שהשאלה שכולם שאלו הייתה לא אם הוא יעשה נזק, אלא כמה נזק הוא יעשה. לדוגמה, בגיליון מאי-יוני 2017 של Foreign Affairs המאמר הראשי עסק בשאלה איך הנשיא עלול לגרום למלחמת עולם שלישית[2].

השער של גיליון מאי-יוני 2017

כמו עם ברק אובמה, המטרה שלי היא לא לשנות את איך אתם תופסים את טראמפ כאדם. העניין שלי הוא בטרמפ כשלב בהתפתחות של ארה"ב, בממשל טראמפ כשלב בשינוי ההשקפה של ארה"ב על העולם. כמובן, תמיד קשה להפריד בין האדם הפרטי ובין התפקיד שהוא מילא, בטח עם אדם כמו טראמפ.

טראמפ הוא בדרך. לא במובן של "ליצן", אלא במובן של איש בידור, אדם שיודע לקרוא קהל ולהפעיל אותו. טראמפ אוהב לצאת בהצהרות גדולות ולעיתים בוטות בשביל לקבל את תשומת הלב של הקהל. העובדה שאין מישהו שאדיש אליו היא הוכחה עד כמה הוא אפקטיבי כאיש בידור: הוא גורם לכם להיות מושקעים בו רגשית. אולי אתם אוהבים אותו, אולי אתם שונאים אותו, אך מה שלא יהיה ☒ אתם לא אדישים אליו.

נוסף להיותו איש בידור, טראמפ הוא גם איש עסקים, והוא הביא את ההתנהלות של איש עסקים למדיניות החוץ האמריקנית. טראמפ במהלך 4 השנים שלו בבית הלבן הראה שהוא תופס את יחסי החוץ של ארה"ב כיחסי תן-קח: וושינגטון צריכה לסגור "עסקאות" שטובות לה, והנשיא הוא מי שדואג ל"עסקה הטובה ביותר". היחסים בבסיס העסקאות הם פחות חשובים מהעסקאות עצמן, והמטרה של ההתנהלות המדינית היא ללחוץ את הצד השני במשא ומתן.

קל לראות זאת אם רק מסתכלים על היחסים של טראמפ עם מדינות כמו צפון קוריאה, סין או אפילו איראן: בתחילת נשיאותו טראמפ איים להשמיד את צפון קוריאה אם זו תתקוף את ארה"ב או בעלות בריתה. אולם ברגע שנראה היה שאפשר להגיע ל"עסקה", או לכל הפחות לפגישה היסטורית, קים ג'ון און הפך מאיום ביטחוני למי שהנשיא הוא חברו. מול סין טראמפ נע בין קוטב אחד של האשמת סין "באונס" ארה"ב וקריאה לשי ג'ינפינג אויב, ובין קוטב שני של מחמאות על הטיפול בקורונה (בתחילת המגפה)^[3] וביטחון שהנשיא שי ג'ינפינג יעשה את "הדבר הנכון" בנוגע למפגינים בהונג קונג^[4]. אפילו מול איראן, טראמפ הבהיר שהמטרה של הלחץ המקסימאלי היא להשיג "עסקה טובה יותר" מול המשטר בטהרן^[5], והיה קרוב בספטמבר 2019 להיפגש עם נשיא איראן רוחאני^[6].

טראמפ והממשל שלו כמובן עשו טעויות וסבלו מכישלונות. לדוגמה, הממשל מצד אחד רצה שוונצואלה ואיראן יפסיקו את היחסים העוינים שלהן לארה"ב, אך לא היה מוכן להשקיע משאבים צבאיים או להסתכן במלחמה לשם כך. כשבונצואלה באביב 2019 ניסה מנהיג האופוזיציה לבצע הפיכה, ארה"ב הגיבה בכתף קרה. הממשל העדיף להסתמך על סנקציות כלכליות מול וונצואלה ואיראן, סנקציות שהפכו את החיים בשתי המדינות לאומללים אולם לא שינו דבר בהתנהלות שלהן.

מול סין הממשל ניהל מלחמת סחר וסימן אותה כיריב אסטרטגי, אך לא עשה את הדבר המתבקש של לעבוד עם בעלות הברית של וושינגטון מול בייג'ין. במקום ממשל טראמפ ירה לכל עבר, מאיים במכסים על יפן והאיחוד האירופי ומאיים להוציא את הכוחות האמריקנים מדרום קוריאה אם זו לא תשלם יותר על נוכחותם. טראמפ, כפי שאמרתי, היה איש עסקים, וכאיש עסקים הוא התעניין יותר בסגירת עסקאות טובות מגיבוש קואליציה בינלאומית מול בייג'ין.

אולם המטרה של הפרק היום היא לא לתת ציון לטראמפ כנשיא. המטרה היום היא להבין את החשיבות של טראמפ, של ממשל טראמפ, בהתפתחות של ארה"ב אחרי המלחמה הקרה. טראמפ היה נשיא לא רגיל, נשיא לא אורתודוקסי, וכמוהו הממשל שלו. יחד, הם היו מוכנים לאתגר את האורתודוקסיה האמריקנית לא בחדרי חדרים, אלא במדיניות רשמית. הם היו מוכנים להכיר שהרעיונות של האורתודוקסיה הישנה של ארה"ב במסד המדיני-ביטחוני ^[7] על סחר חופשי, הרגע החד-קוטבי וקץ ההיסטוריה ^[8] כבר לא רלוונטים. שהעולם השתנה, וארה"ב צריכה להשתנות יחד איתו.

העקרונות שהנחו את ממשל טראמפ כבר היו קיימים לפניו, אך לא סודרו בתפיסת עולם אחת: ממשל אובמה הבין שהמזרח התיכון הוא חור שחור למשאבים של ארה"ב. בתקופתו גם הבינו שסין ורוסיה הן כבר לא ידידות, אלא יריבות. ממשל בוש הבן ואובמה מתחו ביקורת על בעלות הברית של וושינגטון שהן חיות על חשבונה, חותכות בתקציבי הביטחון שלהן בעוד ארה"ב לוקחת על עצמה עוד ועוד מהעול של הגנת העולם החופשי.

מה שממשל טראמפ הביא הוא לא מהפכה, אלא פשוט הכרה: הרגע החד-קוטבי הסתיים.

ארה"ב צריכה להתחרות עם סין ורוסיה על השפעה באירו-אסיה. והיא צריכה לשם כך לשנות את ההתנהלות שלה בעולם. איך? הכול בפרק היום. ואנחנו מתחילים מיד אחרי ההודעה הבאה.

אזהרת ספוילר: אנחנו כבר חיים בעידן של הפוסט-אימפריום, ומה שמרתק בשנה שלנו שאנחנו רואים את תחילת התגבשותו של הסדר העולמי הבא. רוצים לראות אותו? רוצים לדעת לאן צועד העולם? בואו למקום היחיד שנותן לכם זאת: פל"ג, מועדון המנויים של "המשחק הגדול". בואו להינות מניתוח שבועי, חברות בקבוצת הפייסבוק הסגורה של המועדון, אירועי לייב ועוד. בואו למקום היחיד שלא רק מדווח לכם על העולם ☑ אלא גם מסביר אותו. כי בעידן הכאוטי שלנו ☑ ידע הוא כוח. ידע הוא הזדמנות. אז בואו והצטרפו! [קישור](#) לעשיית מנוי.

מצבנו עד כה

את התרומה של ממשל טראמפ לחשיבה האסטרטגית האמריקנית אפשר לסכם בשלוש מילים: **תחרות בין מעצמות, Great Power Competition**. ארה"ב נמצאת בתחרות לכוח עם סין ורוסיה, והתחרות הזו דורשת מארה"ב לגייס את הכלים הצבאיים, הכלכליים והדיפלומטים שלה בשביל לנצח.

בשביל להבין עד כמה התרומה הזו חשובה, אנחנו צריכים רגע להסתכל בסקירה אחת על כל התהליך ההיסטורי שעברנו עד עתה בסדרה פוסט-אימפריום: פתחנו במאה ה-19, במאה של המעצמות האירופיות הנלחמות זו בזו לכוח ומקוות שמאזן הכוח יציל אותן מעצמן. ראינו איך הן הקימו אימפריות ואיך האימפריות האלו עודדו סחר הגלובאלי והביאו לנו את הגלובליזציה בגלגולה הראשון. ראינו גם איך העולם הזה הגיע לסופו בשתי מלחמות עולם.

סיום שתי מלחמות העולם העביר את הזירה הבינלאומית ממצב רב-קוטבי למצב דו-קוטבי, עם ארה"ב ובריה"מ כשתי מעצמות על. הודות לאיום האדום האמריקנים אחרי מלחמת העולם השנייה לא הפנו את הגב שלהם לאירופה, כפי שעשו אחרי מלחמת העולם הראשונה, ופתחו במאמץ לבנות מחדש את הסדר העולמי ☑ האימפריום הראשון שלנו. ארה"ב לקחה על עצמה לבנות מחנה של דמוקרטיות עם סחר חופשי משגשג, ולבלום את התוקפנות הסובייטית היכן שלא תהיה. האמריקנים הקימו את נאט"ו, חתמו על ברית הגנה עם יפן והכניסו את רוב המדינות המתועשות של העולם למחנה צבאי אחד, לראשונה בהיסטוריה.

הסדר האמריקני הביא לנו את הפאקס אמריקנה: שלום בעולם המתועש שנתן לנו שגשוג כלכלי בקנה מידה היסטורי. גרמניה ויפן השקיעו את המשאבים שלהן בייצור מכוניות ומכונות כביסה במקום מטוסים וטנקים, ובריטניה וצרפת לא היו צריכות עוד לפחד מהגרמנים הודות לנאט"ו. גישה לנפט מהמפרץ הפרסי הובטחה ע"י אמריקה, שגם פתחה את השוק הצרכני הגדול שלה ליצרני העולם. מערב אירופה עברה אינטגרציה כלכלית, וארה"ב עודדה סחר חופשי בין המדינות השונות במערב. הגלובליזציה חזרה לרמה בה הייתה במאה ה-19, ובשנות ה-70' וה-80' כבר עקפה אותה. העולם המערבי הפך חופשי יותר, שליו יותר, ומשגשג יותר.

פתיחות למסחר (סחר כ- % מהתמ"ג), העולם, 1800-2017
(מקור נתונים: הבנק העולמי, Federico-Tena)

כמובן, הפאקס אמריקנה לא הושג ללא מחיר. ארה"ב נאלצה להגדיל את הנוכחות הצבאית שלה במזרח אסיה, אירופה והמזרח התיכון, מבטיחה את אספקת הנפט מהמפרץ הפרסי ומאזנת מול האיום הצבאי הסובייטי במזרח אירופה. היא גם נאלצה להסכים להסכמי סחר שהפלו את היצרנים והחברות שלה: יפן צורפה ל-GATT למרות שהשוק שלה נותר ברובו סגור להשקעה ותחרות זרה. אירופה הייתה יכולה לעבור אינטגרציה כלכלית למרות שזו הפלתה לרעה יצרנים אמריקנים על פני יצרנים מקומיים. ההצדקה הייתה שהצעדים האלו נדרשים כדי לשמור על ההשפעה של וושינגטון, ולשמור את המדינות האלו חלק מהמחנה האמריקני. במילים אחרות ההסכמים האלו היו דרושים בשביל לשמור על הקואליציה האמריקנית נגד הסובייטים.

והסובייטים הם המפתח כאן. הסובייטים הם שהולידו את הצורך האמריקני לבנות מחדש את הסדר העולמי. במהלך כל המאמצים שלהם האמריקנים התכוונו ליום בו הסובייטים או ישלימו איתם או ינסו להילחם נגדם. הם התכוונו ליום בו מוסקבה תושיט יד לשלום, או שטורי שריון רוסים יחצו את גרמניה, שועטים לעבר האוקיינוס האטלנטי. מה שהם לא התכוונו אליו הוא התמוטטות הגוש המזרחי ובריה"מ ב-1989 וב-1991. כמעט בהרף עין בקנה מידה היסטורי היריב הכי גדול של ארה"ב נעלם מהעולם.

ההיעלמות הסובייטית יצרה משבר: ארה"ב נותרה עם המערכת הגלובאלית שיצרה, אך ללא היעוד שלה ☹️ ללא האיום האדום. בוש האב רצה להשאיר את המערכת, אך לכוון אותה מחדש ☹️ לא לבלום את בריה"מ, אלא איומים מקומיים כמו צפון קוריאה, איראן ועיראק. ארה"ב תעזור לבנות מאזני כוח מקומיים לאורך אירו-אסיה, ותתמוך בהם מרחוק. התוכנית של בוש הייתה סבירה אסטרטגית, אך לא מעניינת את הציבור האמריקני ☹️ הוא תמך במשך 50 שנה במלחמה הקרה בשביל לנצח את הסובייטים. הם נוצחו, והוא רצה את ההשקעה בבית.

קלינטון הציע תוכנית אחרת: צמצום הנוכחות הצבאית באירו-אסיה, צמצום האחריות האמריקנית בעולם, והתמקדות בהסכמים כלכליים. קלינטון הגיע עם סט אחר של תפיסות מבוש: בוש האב היה ריאליסט, קלינטון אידיאליסט. קלינטון, ורבים מבני דורו, ראה בארה"ב את

מעצמת העל היחידה בעולם, את הדמוקרטיה והשוק החופשי כמי שניצחו בקרב האידיאולוגי, והאמין שכל מה שנשאר לארה"ב לעשות הוא לקצור את הרווחים של הגלובליזציה החדשה והשוק העולמי שעומד להופיע. קלינטון קידם הסכמי סחר ותהליכי שלום, מאמין כמו שאר וושינגטון שההיסטוריה הגיעה לקיצה, שתמ"ג הולך להחליף את טורי השריון כמקור הכוח החדש של מדינה.

הבעיה שבעוד וושינגטון שבויה ברעיונות של הרגע החד-קוטבי וקץ ההיסטוריה, חלקים אחרים בעולם עדיין חיו את ההיסטוריה. רוסיה סבלה בשנות ה-90' מכאוס פוליטי וכלכלי, שעוררו בעם הרוסי ייאוש מהתהליך הדמוקרטי ורצון ליציבות. בשנות ה-2000 פוּטין החזיר את החוק והסדר לרוסיה, והחל להפוך אותה מדמוקרטיה לאוטוקרטיה. בווינגטון לא השכילו להבין את השינוי הזה, ולא השכילו לנסות ולשלב את הרוסים בסדר המערבי. במקום לשלב אותם, האמריקנים עוררו את העוינות שלהם: נאט"ו התפשטה מזרחה, והקרמלין ראה כיצד מתעלמים ממנו ומהאינטרסים האסטרטגיים שלו.

בצד השני של אירו-אסיה, הכניסה של סין לארגון הסחר העולמי לא הביאה לשינוי בכלכלה או בפוליטיקה של המדינה. המפלגה המשיכה לשמור על שליטה הדוקה, וניצלה את החברות בארגון הסחר העולמי למשוך אליה ייצור משאר העולם. סין החלה להתחזק כלכלית במזרח אסיה, בין השאר על חשבון התעשיות האמריקניות.

אבל וושינגטון לא הייתה פנויה להכיר באיום הכפול של רוסיה וסין, או בעובדה שתחרות גיאופוליטית חוזרת לעולם. היא הייתה שבויה ברגע החד-קוטבי וקץ ההיסטוריה. פיגועי ה-11 בספטמבר לא שיפרו את המצב: הם הוכיחו לה שאי-אפשר להזניח את העולם המתפתח, העולם העדיין היסטורי, משום האיום שלו. בעקבות פיגועי ה-11 בספטמבר ארה"ב התמקדה במזרח התיכון, מאמינה שהמטרה העליונה החדשה שלה הוא להביא מדינות נחשלות כמו אפגניסטן ועיראק לתוך הגלובליזציה, לייצא את "קץ ההיסטוריה". המלחמה בטרור של בוש הייתה האימפריום השני של ארה"ב, והוא בזבז את המשאבים והקשב של האמריקנים.

אובמה הבין שמהו לא עובד, והוא זיהה את הטעויות של בוש, אך מבלי להציג אסטרטגיה ותפיסה חדשה. ממשל אובמה עדיין היה שבוי של הרעיון של מנהיגות אמריקנית, ושבייג'ין ומוסקבה לא באמת מציגות איום משמעותי על הסדר האמריקני. הוא ניסה למתן את המנהיגות האמריקנית, מנסה לקבוע היכן כוח אמריקני צריך לפעול והיכן לא בכל מקרה בנפרד. התוצאה הייתה מדיניות חוץ לא עקבית, שיצרה חללים אליהם נכנסו הרוסים, הסינים ושחקנים אחרים ☐ אם זה בלוב, סוריה או מזרח אירופה.

ממשל טראמפ בא ונתן לארה"ב אסטרטגיה חדשה, תפיסה חדשה של העולם. הוא אם תרצו המשך של ממשל אובמה, מסתמך על התובנות בתקופתו בשביל להגדיר תפיסה חדשה. הוא עשה זאת לא מפני שהוא ידע משהו שהממשלים האחרים לא ידעו, אלא מפני שהוא היה מוכן לאתגר את האורתודוקסיה האמריקנית על מה בדיוק ארה"ב צריכה לעשות בעולם. לא עוד תמיכה

אוטומטית בסחר חופשי. לא עוד משימות של בניית מדינות.

התחרות החדשה לכוח

הפעם הראשונה שהרעיון של "תחרות בין מעצמות" הופיע במסמך רשמי של הממשל הייתה במסמך האסטרטגיה לביטחון לאומי של שנת 2017. במסמך הממשל קבע שרוסיה וסין מתחרות עם ארה"ב על כוח והשפעה, ושארה"ב מוכנה להתמודד ולנצח בתחרות הזו [7]. סין ורוסיה, כך לפי הממשל, מעוניינות להפוך את הכלכלה הגלובאלית פחות הוגנת וחופשית, בונות את כוחן הצבאי ומנסות להשתלט על זרימת המידע הגלובאלי בשביל לדכא את החברות שלהן. כל אלו מאיימים על האינטרסים האמריקנים ומאיימים על כוחה והשפעתה של ארה"ב.

אם לפרט יותר, הרי שהתחרות בין סין ורוסיה לארה"ב מתרחשת בכמה תחומים מרכזיים:

ראשית, כלכלה. סין הפכה את עצמה למרכז הייצור של העולם בין השאר הודות לדיכוי משכורות אצלה, גניבת קניין רוחני וסבסוד נדיב של הממשלה. ארה"ב הפכה יותר ויותר תלויה בייבוא מסין עבור רכיבים קריטיים בתעשיית הביטחון והרפואה, בעוד כלכלות המיד-ווסט נפגעו מהיעלמות משרות ייצור. רוסיה השתמשה במשאבים שלה כנשק: 40% מהגז הטבעי לאיחוד האירופי וכשליש מהנפט שלו מגיעים מרוסיה. מוסקבה השתמשה בנשק האנרגיה כדי לאיים על המדינות בפריפריה שלה כמו בלארוס ואוקראינה [8], והשליטה שלה באנרגיה האירופית הגבילה את היכולת של בריסל להגיב לתוקפנות הרוסית במזרח אירופה.

שנית, צבא. מאז 2010 סין בונה את כוחה הימי, מוסיפה משחתות, צוללות גרעיניות ונושאות מטוסים. ההתעצמות הימית של סין מאיימת על ארה"ב, שנשענת בעיקר על הצי שלה בשביל הקרנת כוח באירו-אסיה. בנוסף, סין שוקדת על בניית כוח הטילים הבליסטיים שלה כך שיוכלו לאיים על בסיסים אמריקנים ונושאות מטוסים מזרח אסיה. הבנייה של איים מלאכותיים בים סין הדרומי נועדה להבטיח עליונות אווירית וימית גם בזירה הזו, הרחוקה יחסית מחופיה של סין [9].

רוסיה ביצעה מספר שדרוגים משמעותיים לכוחות הצבא שלה מאז מלחמת גיאורגיה, משדרגת גם את אמצעי הלחימה שלה וגם את הדוקטרינה שלה. הודות לרווחי הנפט של שנות ה-2000, מוסקבה הייתה יכולה לשדרג את כוחות השריון, הארטילריה והטילים שלה [10]. היא הפכה מתוחכמת יותר בשימוש בכלי סייבר, שכירי חרב וכוחות מיוחדים, כפי שמראה ההשתלטות על חצי האי-קרים ע"י כוחות מיוחדים בלתי מסומנים והתמיכה בבדלנים במזרח אוקראינה.

שלישית, טכנולוגיה. סין ורוסיה שתיהן מעוניינות להיות הראשונות להשיג פריצת דרך בתחומים כמו רכבים אוטונומיים, אינטליגנציה מלאכותית וכלי נשק היפר-סונים (מהירות של מעל 5 מאך). הן שתיהן שוקדות על פיתוח יכולות מתקדמות כמו התקפות סייבר, לוחמה נגד לוויינים ומטוסי קרב חמקנים. סין מעוניינת לשדרג את הבסיס התעשייתי שלה כך שהיא תהיה פחות תלויה

בטכנולוגיה מערבית, במיוחד אמריקנית, ותוכל להתחרות עם חברות מערביות על השוק העולמי למוצרי היי-טק. עסקתי בתוכנית הסינית בהרחבה ב"קיסר אדום", בפרק 7 "תוצרת סין 2025" [ראו כאן].

בעידן בו יתרון טכנולוגי מתורגם ליתרון כלכלי וצבאי, ההצלחה הטכנולוגית של מדינה אחת היא בהכרח הפסד למדינות אחרות. אם סין תפתח ראשונה טיל שיוט היפר-סוני, המסוגל לנווט במהירות של מעל מאך 5, היא לא תחלוק את המידע עם ארה"ב. היא גם לא תחלוק את השוק עם ארה"ב במקרה והחברות שלה יהיו הראשונות לפתח רכבים אוטונומיים באופן מלא, או אם היא תשיג אפליקציות שימושיות בתחום של מחשוב קוונטי או אינטיליגנציה מלאכותית, טכנולוגיות שיכולות לתת לה גם יתרון צבאי. מחקר מדעי ופיתוח טכנולוגי הפכו לחלק מהביטחון הלאומי, ולכן התחרות הטכנולוגית נוגעת לביטחון לאומי.

רביעית, דיפלומטיה. בזמן שארה"ב הייתה עסוקה בלחבר מחדש את עיראק או להשיג שלום בין ישראל והפלשתינים, רוסיה וסין הפכו לגורמים בעלי השפעה פוליטית בזירה הבינלאומית, משתמשים בהשפעה הזו כדי לדחוק את ארה"ב מאירו-אסיה. רוסיה חזרה להיות כוח משפיע במזרח התיכון עם התמיכה באסד, וכוח מאיים באירופה. סין עם "דרך המשי החדשה" (BRI) הפכה עצמה לאחד המשקיעים המשמעותיים באפריקה ובדרום העולמי, משתמשת בקשרים עם מדינות אפריקניות כדי להגדיל את השפעתה במוסדות האו"ם [11]. אחרי הפלת השלטון בלוב, שתי המדינות הפכו לגוש חוסם לארה"ב במועצת הביטחון, מטילות ווטו על כל החלטה נגד דיקטטורות כמו סוריה או וונצואלה.

חשוב להבהיר שיחד עם התחזקות השפעתן של סין ורוסיה, ארה"ב לא נעלמה מאירו-אסיה וכוחה האובייקטיבי לא נחלש. ב-2019 התמ"ג האמריקני היווה כמעט רבע מהתמ"ג העולמי, וההוצאה הצבאית האמריקנית הייתה כמעט 40% מכלל ההוצאה הצבאית הגלובאלית [12]. עם 11 נוסאות מטוסים גרעיניות, עם בסיסים בכל רחבי העולם, הכוח האמריקני האובייקטיבי לא שקע גם אחרי הכישלונות באפגניסטן ועיראק.

סין ורוסיה יכלו להתחזק בכל הזמן הזה משום שהיה חסרה לארה"ב אסטרטגיה איך ליישם את כוחה. מה המטרות שלה? מי היריבים שלה? בשנות ה-90 היו בטוחים שהתחרות לכוח תעלם, ותוחלף בתחרות כלכלית. בשנות ה-2000 וושינגטון הייתה בטוחה שהטרור האסלאמי הוא האיום הכי גדול על הציוויליזציה. שתי התפיסות היו מנותקות מהמציאות הגיאופוליטית: הפאקס אמריקנה של המלחמה הקרה לא נטרל את הצורך של מדינות בכוח. הטרור האיסלאמי, גם בשיאו, לא היה איום משמעותי על הסדר האמריקני. בשביל לשנות את הסדר הבינלאומי צריך מדינות שיהיו מוכנות לעשות זאת, ואפגניסטן או עיראק לא היו בעמדה כזו. רוסיה וסין כן, והן התחילו לאתגר את הסדר האמריקני תחת אובמה ובוש, כפי שראינו בפרקים הקודמים.

עם ממשל טראמפ, עם התפיסה של תחרות בין מעצמות, האסטרטגיה האמריקנית סוף-סוף שבה לקרקע המציאות הגיאופוליטית, להכרה בבעיה האמיתית של הסדר האמריקני: התחרות

מסין ורוסיה. הן מתחרות איתה כלכלית, צבאית, טכנולוגית ודיפלומטית. בשביל לשמור על הסדר האמריקני ארה"ב כבר לא יכולה לנסות ולשלב אותן בסדר, לנסות ולעבוד איתן בשביל להגיע לדרך האמצע. לא סין ולא רוסיה מעוניינות להשתלב בסדר האמריקני, אלא לשנות אותו כך שיתאים לצרכים שלהן. לכן וושינגטון צריכה לא לעבוד איתן, אלא להתחרות בהן.

תחרות נוסח אמריקה

המטרה הגדולה של סין ורוסיה היא לצמצם ואם אפשר להסיר לחלוטין את ההשפעה האמריקנית באירו-אסיה. במזרח אסיה האמריקנים כולאים את סין ע"י שליטה בשרשרת האיים הראשונה, שרשרת איים שמכסה את רוב החוף הסיני ונמתחת מיפן עד אינדונזיה. במזרח אירופה רוסיה נדחקה מאזור ההשפעה המסורתית שלה ע"י ארה"ב, שמספקת מטריית ביטחון לנאט"ו ולאיחוד האירופי.

שתי המדינות מעוניינות להחליש את ההשפעה האמריקנית בפרזיפריה שלהן, ולהבטיח את מעמדן כמעצמות החדשות של אירו-אסיה. התגובה האמריקנית חייבת להיות חיזוק כוחה והשפעתה באירו-אסיה, ע"י תמיכה בבעלות ברית מול הסינים והרוסים. לשם כך ארה"ב גם חייבת לחזק את כוחה בבית, כדי שתוכל לתמוך במאזן הכוח באירו-אסיה.

מכאן שהדבר הראשון שהאמריקנים חייבים לעשות הוא לבנות מחדש את הבסיס התעשייתי שלהם בבית. אף מעצמה לא יכולה לנהל תחרות אפקטיבית כאשר היא תלויה לחלקים קריטיים ביריבות שלה. זו אינה רק אמירה תיאורטית: דו"ח של הפנטגון מ-2021 מצא שהיציאה של מפעלים ותעשיות מארה"ב פגעה ביכולת של משרד ההגנה להשיג רכיבים שאינם מיוצרים לפחות חלקית בסין, והפך את משרד ההגנה תלוי במספר קטן של ספקים [13]. הדבר מעלה את העלויות ומאריך את הזמן של פרויקטים ביטחוניים.

החזרה של תעשיות קריטיות לארה"ב תהיה צעד נכון לתיקון המצב, אך לא יהיה מספיק. כל עוד סין יכולה לייצא תוצרת זולה באופן מלאכותי, ע"י דיכוי משכורות והיעדר אכיפה של רגולציה בתחומים כמו איכות הסביבה [14], יצרנים אמריקנים ימשיכו להיות בסכנה מצד בייג'ין. גם הסכמי הסחר של ארה"ב יהיו חייבים לעבור שינויים בשביל לדאוג לא לסחר חופשי כסיסמה, אלא לסחר חופשי שעובד עבור העובדים והיצרנים אמריקנים.

אין כאן מרקנטיליזם חדש, אלא דאגה למגרש משחקים הוגן לעסקים אמריקנים: מדוע שגבינה מאוהיו תסבול ממכס גבוה בקנדה? מדוע שעובדי איגוד אמריקנים יתחרו עם עובדים לא מאוגדים במקסיקו? למה שארה"ב תקנה תוצרת סינית, כשסין סוגרת את השווקים שלה מפני תוצרת אמריקנית?

לדוגמה, הגישה של ממשל טראמפ לסחר לא הייתה גישה מרקנטיליסטית: הדגש היה על תחרות הוגנת, ודאגה לעובד האמריקני. בעוד האימפריות האירופיות דאגו לגרעון הסחר ולרווחי התעשיינים שלהן, ממשל טראמפ ביקש מדיניות סחר שמבטיחה משרות יציבות ורווחיות לאזרחי

ארה"ב [15]. זו למשל הסיבה שממשל טראמפ דחף לעדכון של הסכם הסחר עם מקסיקו וקנדה, ודאג להכניס מנגנון פיקוח על זכויות העובדים **במקסיקו**. למשל במסגרת ההסכם החדש, שאושר ב-2019, ארה"ב יכולה להגיש תלונה אם עובדים במקסיקו לא מקבלים את הזכות לוועד עובדים עצמאי. המטרה היא להבטיח משכורות הוגנות לעובדים מקסיקנים, ושם עבודות ייצור ייצאו מארה"ב, הן ייצאו מפני יתרון יחסי של מקסיקו ולא מפני שהעובדים שם חלשים יותר ולכן ניתן לשלם להם משכורות רעב.

במקביל לחיזוק הבסיס התעשייתי והכלכלי, חייב להיות גם שינוי משמעותי בכוח הצבאי. ארה"ב ניהלה ב-20 השנים האחרונות שתי מלחמות, כיבוש ארוך ומאות מבצעים יבשתיים ואוויריים במזרח התיכון. האיום שעומד מולה עם סין הוא שונה מהותית: סין היא כוח ימי, עם אלמנט יבשתי. האיום הצבאי המרכזי של סין על ארה"ב הוא השתלטות על נתיבי השיט במזרח אסיה, לא פלישה קרקעית כלשהי. אם ארה"ב רוצה לענות לאתגר הצבאי הסיני, היא תהיה חייבת לבנות מחדש את הכוח הימי שלה, בין השאר ע"י הגדלתו [16] בין 1990 ל-2016 הצי האמריקני הצטמק מ-570 ספינות ל-275 ספינות [16]. ההערכה היא שבשביל לבלום בצורה אפקטיבית את סין, ארה"ב תצטרך סביב ה-500 ספינות [17].

בלימת סין ורוסיה גם תחייב שינוי בפריסת הכוחות האמריקנים בעולם, משהו שהתחיל בתקופת אובמה אבל לא בצורה משמעותית מספיק. לארה"ב אין סיבה להחזיק עשרות אלפי חיילים במזרח התיכון, או במערב אירופה אם האיום המשמעותי מגיע מבייג'ין ומוסקבה. בשביל לעמוד מול האיום ארה"ב תהיה חייבת לפרוס מחדש את כוחותיה, מרכזת אותם במזרח אירופה ומזרח אסיה. במזרח התיכון הכוחות שיישארו יהיו מצומצמים יותר, מכוונים בעיקר לפעילות נגד טרור.

כמובן, האיום הצבאי לא נוגע רק למספרי חיילים או ספינות. ארה"ב גם תהיה חייבת לשמור על היתרון הטכנולוגי שלה מול הרוסים והסינים, ולמנוע מהם גישה לטכנולוגיה אמריקנית, במיוחד לבייג'ין. **אפשר למנוע גישה לטכנולוגיה בשתי דרכים מרכזיות:**

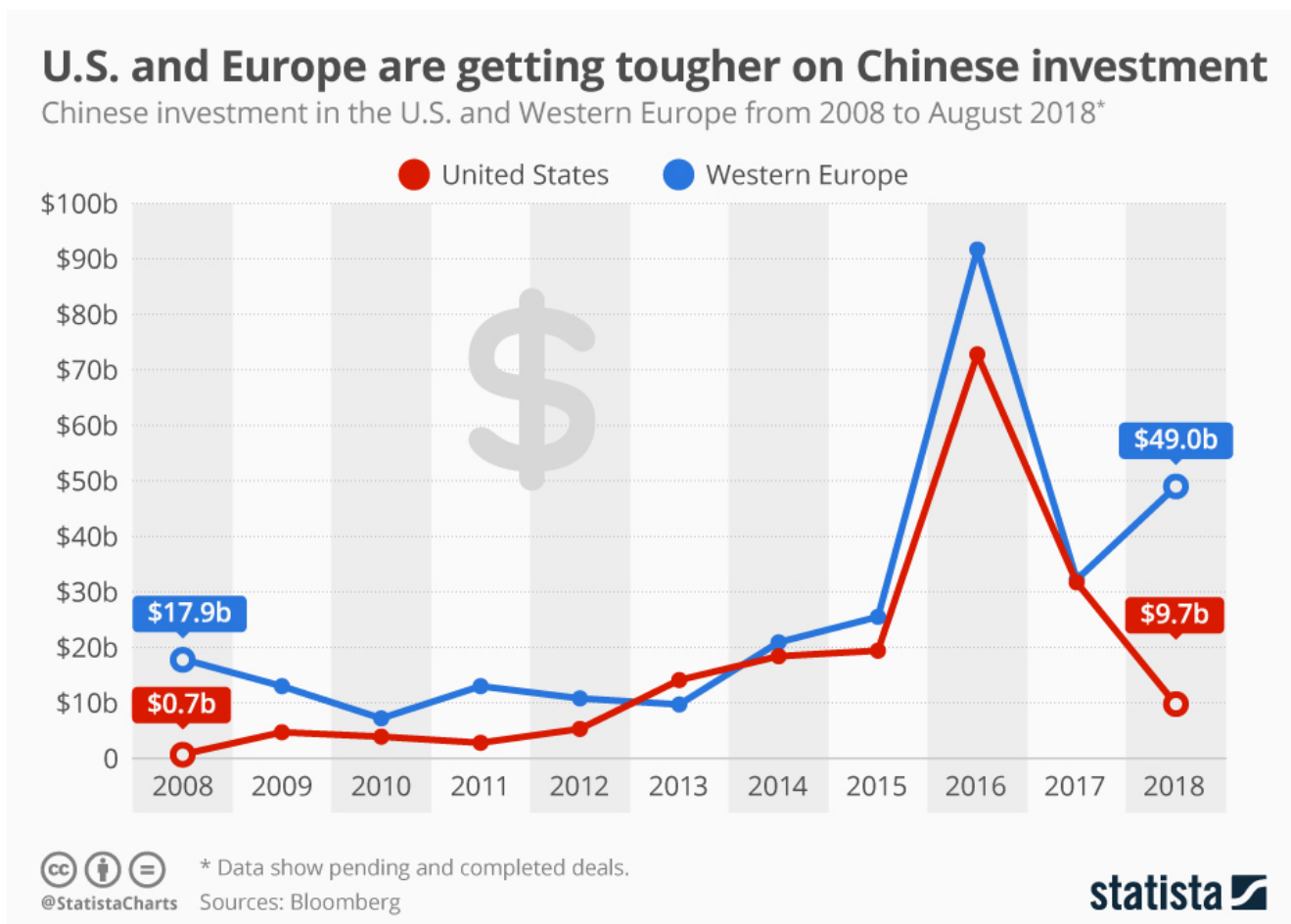
ראשית, להגביל את הייצוא של טכנולוגיה אמריקנית. לדוגמה, במהלך 2020 ראינו את ממשל טראמפ חוסם את הגישה של חוואווי לשבבים מתקדמים ותוכנה אמריקנית [18].

שנית, להגביל את ההשקעה הסינית בחברות טכנולוגיה אמריקנית, ולהגביל את הגניבה של קניין רוחני מחברות אמריקניות הפועלות בסין. תחת ממשל טראמפ ההשקעה הסינית בארה"ב הצטמצמה מאוד, מרמה היסטורית ב-2016.

היבט לא ידוע של מלחמת הסחר של טראמפ מול סין שהיא כוונה בעיקר לעצירת הגניבה של קניין רוחני אמריקני, לא לסגירת גרעון הסחר. זו נקודה שכדאי להתעכב עליה: הבסיס של הממשל להטלת מכסים על סין היה חקירה בנוגע לגניבת קניין רוחני אמריקני. טראמפ לא פשוט צייץ ומכסים נוצרו [19] הייתה חקירה רשמית של נציג הסחר לפעילות הסינית בנוגע לגניבת קניין רוחני [19]. המכסים היו הדרך של הממשל לבטא במחיר של מוצרים סינים את גניבת

הטכנולוגיה, ודרך לפצות את ממשלת ארה"ב על גניבת הקניין הרוחני של עסקים אמריקנים. המכסים בהחלט הצליחו [20] הם הצליחו להביא לרפורמה המשמעותית ביותר בסין בנוגע לקניין רוחני מזה שנים [20].

במקביל למניעת גישה סינית לטכנולוגיה אמריקנית, ארה"ב תצטרך לחזק את המחקר והפיתוח אצלה, ולתמוך בתעשיות עתירות ידע. תמיכה כזו יכולה להיות בצורה של מענקים, הלוואות או הקלות מס לחברות להקים מחדש מפעלים בארה"ב, ולהשקיע יותר במחקר ופיתוח.

לבסוף, ארה"ב תצטרך להפעיל את הכוח הדיפלומטי שלה. עובדה שאיכשהו כולם שוכחים כשמשווים בין ארה"ב וסין הוא שלארה"ב יש בריתות צבאיות עם רוב הכלכלות הגדולות של העולם, אם זו גרמניה, יפן, צרפת או טורקיה. האמריקנים מחזיקים במערכת ענפה של בעלות ברית, שיוכלו לתמוך במאמצים שלה לבלום את הרוסים והסינים: נאט"ו תוכל לחזק את הכוחות האמריקנים במזרח אירופה, ויפן את הכוחות האמריקנים במזרח אסיה.

אבל בשביל שזה יקרה ארה"ב חייבת לוודא שהסינים אינם מגדילים את השפעתם במדינות החשובות לאמריקנים. ארה"ב תהיה חייבת לדחוק החוצה חברות סיניות מתחומים קריטיים כמו תשתיות ואנרגיה, ולהביא את בעלות הברית שלה לתאם את יחסי החוץ שלהן מול בייג'ין עם וושינגטון. לשם כך ארה"ב יכולה להשתמש בכוח הכלכלי והצבאי הרב שלה, להציע גזרים ומקלות כלכלים למי שתסגור את שעריה בפני חברות סיניות, ולפגוע בכוח הרך של בייג'ין.

כפי שהראתי ב"קיסר אדום", סין משתדלת להציג את עצמה כמדינה שאינה איום על הסדר הליבראלי. אולם הפעולות שלה בשינג'יאנג והונג קונג מציירות תמונה אחרת, של משטר שאינו רק אוטוקרטי, אלא טוטליטרי, המוכן לרדוף מיעוטים אתניים ומפגינים, תוך פגיעה קשה בזכויות אדם. תחת ממשל טראמפ ראינו את ארה"ב משתמשת בהפרות האלו לפגיעה בתדמית של סין וגיוס בעלות הברית המסורתיות של אמריקה, כמו בריטניה, יפן, צרפת וגרמניה.

התחרות לכוח היא התפיסה האסטרטגית החדשה של ארה"ב, כפי שהייתה אסטרטגית הבלמה מול הסובייטים במהלך המלחמה הקרה. היא נובעת לא מהחלטה רצונית של ארה"ב, או של ממשל ספציפי כלשהו, אלא מהמציאות הגיאופוליטית עמה ארה"ב חייבת להתמודד: סין ורוסיה הן באמת איום על העליונות האמריקנית, הן איום על הסדר הליבראלי הבינלאומי. וההוכחה הכי טובה שזו התפיסה היסודית החדשה בארה"ב, תפיסה שלא מושפעת ממי יושב בבית הלבן, היא להשוות את הממשלים של שני נשיאים לכאורה שונים קיצונית: טראמפ וביידן.

התחרות של טראמפ

טראמפ וביידן נתפסים, כך לפחות לפי התקשורת, כהפכים: טראמפ הוא הפופוליסט המסוכן, הלאומן הגזען שמאיים על השלום העולמי. ביידן הוא הפוליטיקאי המנוסה, השקול, מי שיעמוד לצד זכויות אדם ודמוקרטיה, שיחזיר את ארה"ב למעמדה כמנהיגה עולמית. לכאורה שני נשיאים שונים אמורים לנהל שתי אסטרטגיות שונות, לא?

לא. הנקודה המרכזית שאני מנסה להעביר כאן לאורך הסדרה היא שאסטרטגיה לאומית פחות תלויה במנהיג כמו שהיא תלויה במציאות מסביבו. זה לא משנה מי ישב בבית הלבן, מפני שהעולם לא ישתנה, ולכן גם האסטרטגיה האמריקנית לא אמורה להשתנות. אולי בדרך הביצוע, אולי בדגשים כאלה ואחרים ^[2] אך לא באופן מהותי.

תסתכלו מעבר למילים ולמחוות השטחיות, וממשל ביידן דומה לממשל טראמפ:

ראשית, יש לנו את התחום הכלכלי. טראמפ זכור כנשיא שניהל מלחמות סחר עם כמעט כל שותף כלכלי חשוב של ארה"ב. הוא הואשם בפרוטקציוניזם, ופגיעה בסחר החופשי. אולם ממשל טראמפ הצליח להשיג הסכם סחר חלקי עם סין והסכמים עם יפן, דרום קוריאה, מקסיקו וקנדה. המטרה של הממשל הייתה לעזור לעובדים ויצרנים אמריקנים להתחרות בעולם, ע"י הבטחת מגרש משחקים הוגן.

ממשל ביידן ממשיך את אותו קו בדיוק. עם כניסתו של ביידן לתפקיד הנשיא הוא חתם על צו המורה לכל הסוכנויות הפדראליות של ארה"ב להעדיף ייצור מקומי על פני מתחרים זרים ^[21]. הוא גם הורה על בחינה של שרשרות האספקה האמריקניות, במטרה להחזיר שרשרות אספקה קריטיות לארה"ב.

עוד לפני כן ביידן ויועציו הקרובים הדגישו שמדיניות החוץ שהם מעוניינים בה היא "מדיניות חוץ

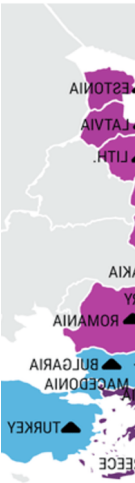
למעמד הביניים: דאגה לתעסוקה יציבה ורווחית לעובדים אמריקנים, בעיקר ע"י חיזוק הייצור [22]. הממשל לא יתמוך עוד בסחר חופשי בשביל סחר חופשי, אלא יחפש לקדם הסכמי סחר שמביאים עוד תעסוקה לארה"ב. הממשל יחפש לקדם מדיניות כלכלית של "Made in the U.S.A": השקעה מאסיבית בתשתיות, בטכנולוגיה, בבריאות, במחקר ובפיתוח, כשהמטרה היא להגדיל את היתרון הטכנולוגי של ארה"ב ולייצר עוד משרות לאמריקנים [23]. אפילו בנוגע לקורונה, ממשל ביידן הצהיר שהוא מחויב למנהיגות גלובאלית, אך במקביל חסם אפשרות לייצא חיסונים ורכיבי חיסון מארה"ב [24].

בתחום הצבאי, ממשל טראמפ וממשל ביידן מדגישים את החשיבות של מזרח אסיה לביטחון האמריקני, והצורך להגדיל ולשדרג את הנוכחות הצבאית שם. תחת טראמפ החלה בחינה מחדש של פריסת הכוחות האמריקנים בעולם, כמו גם בחינת האפשרות להצבת כוח טילים בשביל לאזן מול האיום הסיני [25]. כעת ממשל ביידן ממשיך מהנקודה של טראמפ, עם כוונה להוציא כוחות מהמזרח התיכון ולהציב כוחות טילים במזרח אסיה [26]. ממשל טראמפ הגדיל את תקציב הביטחון והיה מעוניין להגדיל את הצי, וממשל ביידן מעוניין לעשות את אותו דבר.

ביידן ממשיך גם את הקו של טראמפ מול סין: הוא הטיל סנקציות על פקידים סינים המעורבים בפגיעה בזכויות אדם בשינג'יאנג, בפקידים המעורבים בפגיעה בדמוקרטיה בהונג קונג, והרחיב את רשימת החברות הסיניות איתן לחברות אמריקניות אסור לעשות עסקים [27]. המכסים שהוטלו בזמן ממשל טראמפ עדיין תקפים, כמו גם המגבלות על ייצוא טכנולוגי לחברות סיניות.

בתחום הטכנולוגי ממשל ביידן מקדם תוכניות לאומיות למחקר ופיתוח, יחד עם הקונגרס. לדוגמה ביוני 2021 עברה בסנאט חקיקה בסך רבע טריליון דולר להגדלת היתרון הטכנולוגי של ארה"ב מול סין [28]. במסגרת החקיקה יועברו כ-50 מיליארד דולר לחברות שבבים אמריקניות בשביל להקים מפעלים בארה"ב, ויועברו מענקים ותקציבים להקמת מרכזי מחקר ופיתוח בתחומים כמו אינטליגנציה מלאכותית, רכבים אוטונומיים ועוד. הממשל גם מעוניין לקדם תוכנית השקעות מאסיבית בתשתיות, כולל תשתית 5G ואינטרנט מהיר.

ההבדלים המשמעותיים היחידים בין הממשלים נמצאים בתחום הדיפלומטי ומול רוסיה, וגם כאן לא מדובר בהפכים מוחלטים. טראמפ נתפס כמי שפגע ביחסים הטרנס-אטלנטיים ובאמון של בעלות הברית האירופיות של וושינגטון עם ההאשמות שהן אוכלות חינם ולא עומדות בהתחייבויות שלהן. אולם טראמפ בסך הכול אמר את האמת: רוב החברות בנאט"ו בתקופת טראמפ לא עמדו ביעד של הוצאה צבאית בסך 2% מהתמ"ג שלהן. לא רק מדינות עניות כמו אלבניה או סלובניה, אלא גם ענקים תעשייתיים כמו גרמניה ואיטליה.

CSERO

הוצאה צבאית של כל חברה בנאט"ו. גוון [29] אחו"ז מהתמ"ג (סגול מעל 2%, כחול מתחת)

ההוצאה הצבאית הנמוכה של החברות בנאט"ו משמעותה שאת רוב העול הכלכלי של הגנת אירופה ארה"ב צריכה לקחת על עצמה. למה שארה"ב תגן על אירופה, אם המדינות בה לא מוכנות לעשות זאת? למה שארה"ב תסבסד בעקיפין את המדינות האירופיות, שהרגישו בנוח לחתוך בתקציבי הביטחון שלהן ולצמצם את הצבא שלהן, יודעות שהן מוגנות תחת המטריה הגרעינית של ארה"ב?

ההאשמות של טראמפ נגעו באמת לא נוחה, והן הצליחו להביא את חברות נאט"ו לשנות את ההתנהגות שלהן: בין 2016 ל-2018 חברות נאט"ו חוץ מארה"ב הגדילו את ההוצאה הצבאית שלהן בסכום כולל של 43 מיליארד דולר [29]. אפילו גרמניה, השמרנית מבחינת תקציב, החלה להגדיל את תקציב הביטחון שלה תחת טראמפ.

בו בזמן שטראמפ ביקר את נאט"ו, הממשל שלו הגדיל את הנוכחות הצבאית האמריקנית במזרח אירופה. תחת ממשל טראמפ ארה"ב הקצתה כ-20 מיליארד דולר ליוזמת ההרתעה האירופית, שמטרתה להרתיע תוקפנות רוסית ע"י הגדלת הנוכחות האמריקנית במזרח אירופה [30]. במסגרת היוזמה ארה"ב הציבה חטיבה משורינית במזרח אירופה, שיפרה את התשתיות הצבאיות למקרה של מלחמה ולראשונה החלה להעביר נשק קטלני לאוקראינה, כחלק מהסיוע הביטחוני למדינה [31].

אבל הממשל נכשל בנקיטת קו תקיף ברור מול הרוסים: נראה שטראמפ כבן-אדם העריך את פוטין. הממשל שלו היסס בנוגע להטלת סנקציות נגד הרוסים, והכריח את הקונגרס לכפות זאת עליו.

לעומת ממשל טראמפ, ממשל ביידן נוקט בקו תקיף יותר רטורית מול רוסיה, ומנסה להיות יותר ידידותי לבעלות הברית האירופיות של אמריקה, במיוחד גרמניה. זאת למרות שגרמניה ממשיכה לנהל יחסים קרובים עם הסינים והרוסים, ומקדמת את האינטגרציה של אירופה אליהן [32] אם

ע"י צינור ה-Nord Stream 2, אם ע"י הסכם ההשקעות בין סין והאיחוד האירופי שהוסכם עליו עקרונית בסוף 2020.

ממשל טראמפ גם קידם יוזמות דיפלומטיות כחלק מהתחרות, משתמש בהשפעה האמריקנית בשביל הישגים ממשיים. לדוגמה, ארה"ב השיקה את יוזמת הרשת הנקייה, שמטרתה להגן על רשתות 5G מספקים בלתי אמינים, כלומר כאלה מסיין. ליוזמה הצטרפו רוב מדינות מזרח אירופה. בנוסף, ארה"ב הפעילה לחץ על בריטניה, שלבסוף בקיץ 2020 אסרה השתתפות של חוואוי ברשת ה-5G שלה והצליחה להביא מדינות כמו יפן, צרפת ואיטליה לחסום ספקים סינים מלהשתתף ברשתות שלהם. הבעיה של ממשל טראמפ מבחינת תדמית שבו בזמן שהוא פעל דיפלומטית עם ידידים, הוא גם מתח ביקורת עליהם ואיים בעונשים.

ממשל ביידן ממשיך ביוזמות הדיפלומטיות מול סין ורוסיה. לדוגמה הממשל ערך במרץ 2021 את פגישת הפסגה הראשונה של הקוואד ^[32] פורום אסטרטגי בין יפן, הודו, אוסטרליה וארה"ב בשביל תיאום מדיניות במזרח אסיה. הקוואד חזר והתגבש ב-2020 הודות לאגרסיביות הסינית במהלך משבר הקורונה. הממשל הוא גם כנראה מי שדחף את האיחוד האירופי להטיל לראשונה מזה שנים סנקציות על פקידים סינים בעוון פגיעה בזכויות אדם בשינג'יאנג ^[32]. בייג'ין השיבה בסנקציות משלה על חברי פרלמנט אירופים, ובתגובה הפרלמנט של האיחוד האירופי הקפיא את אישור הסכם ההשקעה עם סין.

ממשל ביידן מחוייב לא פחות ממשל טראמפ לתחרות האסטרטגית של ארה"ב עם סין ורוסיה. הוא נבדל בסמנטיקה שלו, בהתנהלות היותר דיפלומטית שלו, אך בבסיסו הוא מציג תפיסה אסטרטגית דומה לזו של ממשל טראמפ. ההבדלים הם יותר באיך לבצע מאשר במה לעשות. והמקום שרואים זאת הכי טוב הוא במזרח התיכון, ועם הסכם הגרעין של איראן.

הסוגיה המזרח תיכונית

יש לכאורה אזור אחד שהגישה אליו שונה מאוד בין ממשל טראמפ וממשל ביידן: המזרח התיכון. ממשל טראמפ ביקש להשיג הסכם גרעין חדש באמצעות מקסימום לחץ על איראן, בעוד ממשל ביידן פתח בשיחות לחזרה להסכם הגרעין של 2015. ממשל טראמפ היה ידידותי מאוד לישראל, ממשל ביידן מרוסן יותר. ממשל טראמפ הביא לנו הסכמי נורמליזציה עם 4 מדינות ערביות, ממשל ביידן בעיקר מדגיש את הסכם השלום עם הפלשתינים. למה ההבדל בין הממשלים, שמסכימים בנוגע לתחרות האסטרטגית עם סין ורוסיה?

מפני שהמזרח התיכון לא חשוב. או, אם לנסח זאת טוב יותר, הוא לא חשוב כמו שאנחנו חושבים. המזרח התיכון הוא לא הזירה המרכזית של התחרות בין המעצמות ^[32] מזרח אירופה ומזרח אסיה הן הזירות המרכזיות. המזרח התיכון בעיניי ממשל ביידן, כפי שהיה בעיניי ממשל טראמפ, וכפי שהיה בעיניי ממשל אובמה, הוא חור שחור למשאבים ולתשומת הלב של ארה"ב ^[32] ולכן ככל שאפשר לצמצם את תשומת הלב והמשאבים אליו, כך עדיף.

בשביל להבין זאת יותר לעומק, צריך להבין מה תמיד הייתה המטרה של ארה"ב באזור: יציבות. האמריקנים ירשו את המזרח התיכון מהבריטים, שהיו מעורבים בו משום חברות הנפט שלהם והרצון להגן על נתיבי השיט להודו. לעומתם, האמריקנים לא היו צריכים את הנפט הערבי, אך מערב אירופה כן. השיקום של מערב אירופה אחרי מלחמת העולם השנייה דרש גישה ישירה לנפט של המפרץ [33] ואם בריה"מ הייתה שולטת בו, מערב אירופה הייתה עלולה ליפול לידיה. האירופים היו חלשים מדי להגן על קווי האספקה של עצמם, והאמריקנים לא רצו לראות, רגע אחרי סוף מלחמת העולם השנייה, שוב את גרמניה וצרפת בונות צבא לפלישה למקומות רחוקים. אז ארה"ב נכנסה לאזור בשביל להגן על האספקה היציבה של נפט ממנו.

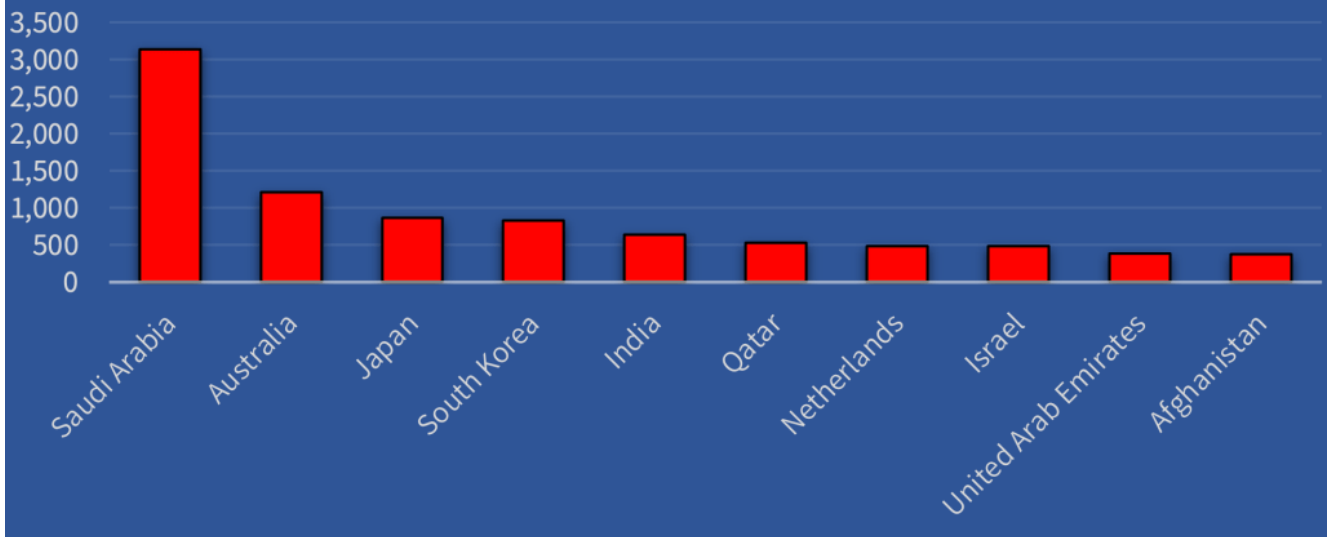
המזרח התיכון היה גם חשוב אסטרטגית כנקודת חיבור בין מזרח אסיה ואירופה, בין הודו ומזרח אפריקה. שליטה בו הייתה נותנת לבריה"מ להקרין את כוחה מדרום אירופה עד דרום מזרח אסיה. אחרי הפלישה הסובייטית לאפגניסטן ב-1979, פלישה שאסטרטגים אמריקנים חששו היא הקדמה לפלישה לאיראן, הנשיא קרטור הכריז שכל ניסיון להשתלט על המפרץ הפרסי יחשב כאיום על ארה"ב ויענה בתגובה צבאית אם נדרש. ארה"ב הייתה מושקעת במזרח התיכון כדי להגן עליו מהסובייטים.

בתחילת שנות ה-90 בריה"מ התפרקה והאיום הסובייטי על המפרץ הפרסי נעלם. האמריקנים לא היו צריכים עוד את אירופה בשביל לבלום את האיום האדום, אך הם המשיכו להבטיח את יציבות האזור ע"י נוכחות צבאית צנועה. הם המשיכו לעשות זאת מכמה טעמים: נוסף על מערב אירופה, העלייה הכלכלית של מזרח אסיה הפכה גם אותה תלויה בנפט מהמפרץ הפרסי. הנוכחות האמריקנית באזור נתנה לה מנוף השפעה על יפן, סין, הודו ודרום קוריאה [34].

האמריקנים המשיכו למכור נשק לאזור, שעד היום מהווה יעד ייצוא מרכזי לתעשיות הביטחון האמריקניות: ב-2019 כמעט מחצית מסה"כ ייצוא הנשק האמריקני נשלח למזרח התיכון. במיוחד בולטות ישראל וערב הסעודית כלקוחות חשובים של נשק אמריקני: ערב הסעודית היא הלקוח הכי גדול של האמריקנים וישראל היא בדרך כלל הראשונה לבצע טבילת אש למערכות נשק חדשות ולהוכיח את האמינות שלהן.

ייבוא נשק מארה"ב במיליוני דולרים, 2019 (מקור נתונים: SIPRI)

לבסוף, הנוכחות האמריקנית הבטיחה את מערכת הפטרו-דולרים שהוקמה בשנות ה-70 בין ארה"ב וערב הסעודית. בשנות ה-70 ארה"ב הפסיקה להצמיד את הדולר לזהב, וחיפשה משאב אחר שיבטיח את הערך של המטבע האמריקני. היא הגיעה להסכם עם ערב הסעודית שריאד, ובעקבותיה יצרניות נפט נוספות, יקבלו רק דולרים אמריקנים עבור הנפט שלהן [35]. משום שנפט הוא מוצר בעל ביקוש גלובאלי, ההגמוניה הכמעט מוחלטת של הדולר בתחום הנפט תרמה להגמוניה שלו בשווקים הפיננסיים [2] כולם צריכים דולרים כי זו הדרך היחידה לקנות נפט. במסגרת מערכת הפטרו-דולרים יצרניות הנפט לוקחות את הדולרים שהן מרוויחות ומשקיעות אותם בחזרה בארה"ב, במיוחד דרך קנייה של אגרות חוב. כל המערכת תלויה בכך שארה"ב תספק ביטחון לערב הסעודית ונסיכויות המפרץ האחרות.

עד תחילת שנות ה-2000 העלויות של ייצוב המזרח התיכון היו כל-כך נמוכות שווינגטון הייתה מוכנה להמשיך לייצב אותו למרות שהדבר לא היה האינטרס הלאומי הישיר שלה. זה השתנה אחרי ההסתבכות הקטסטרופאלית של ארה"ב בעיראק בתחילת שנות ה-2000. עד אז ארה"ב יכלה להחזיק נוכחות צבאית מצומצמת מפני שאיראן אוזנה ע"י עיראק, ועיראק ע"י איראן. אחרי הפלת עיראק של סדאם, האמריקנים היו חייבים להגדיל את הנוכחות הצבאית שלהם בשביל לבלום את האיראנים, מה שכמובן הגדיל את העלות הכלכלית שלהם באזור ואת העלות בכוח אדם.

ארה"ב מחזיקה נכון ל-2020 כ-60 אלף חיילים במזרח התיכון, עם בסיסים גדולים במפרץ הפרסי: פיקוד המרכז של ארצות הברית נמצא בבסיס התעופה אל-אודייד בקטאר, בסיס חיל האוויר הגדול ביותר בעולם, עם יותר מעשרת אלפים חיילים אמריקנים. בחרין היא המזח הקבוע של הצי החמישי, וכן נמצא בה בסיס חיל אוויר עם 7,000 אנשי צבא. לארה"ב יש חמשת אלפים חיילים קבועים, שני בסיסים ימיים ובסיס אוויר באיחוד האמירויות. בכווית יש לה גישה לשלושה בסיסי צבא ולבסיס חיל אוויר. בעומאן יש לה ארבעה בסיסי אוויר ושני בסיסים ימיים.

בעיראק, ארה"ב עדיין מחזיקה כוחות בבסיס התעופה אל-אסאד מצפון-מערב לבגדאד.

אם המזרח התיכון היה הבעיה היחידה של האמריקנים, 60 אלף חיילים היו מחיר נמוך וסביר לשלם בשביל יציבות. אולם המזרח התיכון הוא לא הבעיה היחידה או הכי דחופה של ארה"ב, אלא סין ורוסיה. הגדלת הנוכחות האמריקנית במזרח אסיה ובמזרח אירופה מחייבת צמצום בכוחות במזרח התיכון, והפניית המשאבים מול בייג'ין. השאלה היחידה שמעניינת את וושינגטון היא איך לוודא שהמזרח התיכון ימשיך להיות בתחתית סדר העדיפויות שלה. מה זה אומר בפועל? זרימה יציבה של נפט מהמפרץ, תנועה חופשית של ספינות, ואיראן ללא נשק גרעיני. איך משיגים את זה?

טוב, זרימה יציבה וחופש שיט מושגים ע"י קואליציות מקומיות. תחת ממשל טראמפ ארה"ב הקימה קואליציה ימית מקומית להגנה על נתיבי השיט במפרץ הפרסי. **הסכמי הנורמליזציה בינינו לבין מדינות ערב היו אולי הדרך של ממשל טראמפ לקדם את האפשרות של קואליציות אזוריות רחבות יותר, לבלימת נוכחות הטרור האיראנית.** ממשל ביידן ינסה לחזק בעלי ברית מקומיים ע"י משלוחי נשק, ואולי לבחון את המשך הנרמול.

מה עם הגרעין האיראני? **אף ממשל אמריקני לא יהיה מעוניין לפעול צבאית מול טהרן אלא אם לא תהיה לו ברירה.** קמפיין אווירי למחיקת תוכנית הגרעין האיראנית יסכן מטוסים אמריקנים ויסכן את הכוחות האמריקנים באזור. הוא גם עלול להביא את איראן לבצע פיגועים בארה"ב ואירופה, ולעצור את זרימת הנפט במפרץ הפרסי. במצב כזה הדרך היחידה לרסן את איראן תהיה פלישה קרקעית, ופלישה לאיראן תהיה כנראה המבצע הכי מורכב של האמריקנים מאז מלחמת העולם השנייה: איראן גדולה כמו מערב אירופה, עם אוכלוסייה של 80 מיליון בני אדם, משלבת הרים ומדבר. פלישה קרקעית תהיה סיוט.

לכן לא אובמה, לא טראמפ ולא ביידן רצו או רוצים להשתמש באופציה הצבאית. כל אחד ניסה בדרך כזו או אחרת להביא את איראן להסכם. הלחץ המקסימאלי של טראמפ היה אמור להביא את איראן למשא ומתן על הסכם חדש, טוב יותר, ונכשל. במקום איראן חזרה להעשיר אורניום. ממשל ביידן עכשיו רוצה להחזיר את טהרן להסכם, ולשים את תוכנית הגרעין בהקפאה לכמה שנים במטרה להתפנות לתחרות מול סין ורוסיה.

ביידן לא רוצה לנקוט בקו עימות מול איראן משום שהוא לא רוצה להפנות משאבים למזרח התיכון. טראמפ לא רצה לפעול צבאית נגד איראן משום שהוא לא רצה להפנות משאבים למזרח התיכון. החריגה המשמעותית היחידה, חיסול סולימאני, בא אחרי תקיפה של השגרירות האמריקנית בעיראק והרג קבלן אמריקני. שני הממשלים מאוחדים ברצון שלהם להוריד את המזרח התיכון מסדר העדיפויות האמריקני. ביידן ירצה להוציא נכסים מכאן, ולשמור על הבעיות של האזור על אש קטנה. הממשל הבא אחריו אולי ירצה להטיל יותר סנקציות על איראן, או למצוא דרך לקרב מחדש את ישראל והערבים. אך גם הוא ירצה לתת את מינימום המשאבים לאזור. העולם החדש שלנו הוא עולם בו ארה"ב מתעניינת הרבה פחות מה קורה

סיכום

ממשל טראמפ הביא לתודעה את מה שווינגטון ידעה כבר עשור ² הרגע החד קוטבי הסתיים. סין ורוסיה הן האתגר החדש. המזרח התיכון לא מצדיק את כל המשאבים שהושקעו בו. ממשל טראמפ נתן שם לתפיסה הזו: תחרות בין מעצמות, תחרות חדשה להשפעה באירו-אסיה. בפרק הבא נראה איך יראה העולם תחת התפיסה החדשה הזו, איך היא תעצב את הגלובליזציה, את אירופה ואת מזרח אסיה.

---

[1] עמוס הראל, "בזמן שנותר לו, ייתכן שטראמפ מתכנן הרפתקה אחרונה באיראן", הארץ, 13/11/2020

<https://www.haaretz.co.il/news/politics/.premium.HIGHLIGHT-1.9306901>

Philip Gordon, "A vision of Trump at War", Foreign Affairs, Vol. 96, No. 3, [2] May/June 2017

Tucker Higgins, "Trump thanks China's Xi Jinping for handling of [3] coronavirus", CNBC, 24/01/2020. <https://www.cnbc.com/2020/01/24/trump-thanks-chinas-xi-jinping-for-handling-of-coronavirus.html>

Trump Praises Chinese Response to Hong Kong Protests", VOA News, [4] 22/07/2019.

<https://www.voanews.com/usa/trump-praises-chinese-response-hong-kong-protests>

Jonathan Allen, "Trump: I'm hoping for new Iran deal that is 'better for them'", [5] NBC News, 11/05/2018. <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-i-m-hoping-new-iran-deal-better-them-n873261>

David E. Sanger, Farnaz Fassihi, "Trump-Rouhani Meeting Was a Near Miss, [6] but Iran Leaves the Door Open", The New York Times, 26/09/2019. <https://www.nytimes.com/2019/09/26/world/middleeast/trump-iran-rouhani.html>

Donald J. Trump, "National Security Strategy of the United States of America", [7] The White House, December 2017.

<https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

Shaun Walker, *"Russia cuts off gas supply to Ukraine after talks collapse"*, The [\[8\]](#) Guardian, 16/06/2014.

<https://www.theguardian.com/world/2014/jun/16/russia-cuts-off-gas-supply-ukraine>

[\[9\]](#) ניצן דוד פוקס, "פלבג 18: המאבק על ים סין הדרומי", המשחק הגדול, 17/06/2020.

<https://greatgame.blog/2020/06/17/%d7%a4%d7%9c%d7%92-18-%d7%94%d7%9e%d7%90%d7%91%d7%a7-%d7%a2%d7%9c-%d7%99%d7%9d-%d7%a1%d7%99%d7%9f-%d7%94%d7%93%d7%a8%d7%95%d7%9e%d7%99>

An introduction to Russia's military modernisation in *"Russia's Military Modernisation: An Assessment"*, IISS, May 2019.

<https://www.iiss.org/blogs/analysis/2020/09/rmm-introduction>

Brookings long game [\[11\]](#)

Global military expenditure sees largest annual increase in a decade—says SIPRI—reaching \$1917 billion in 2019, SIPRI, 27/04/2020.

<https://www.sipri.org/media/press-release/2020/global-military-expenditure-sees-largest-annual-increase-decade-says-sipri-reaching-1917-billion>

Industrial Capabilities: Report to Congress, OSD A&S Industrial Policy, January 2021.

https://www.businessdefense.gov/Portals/51/USA002573-20%20ICR_2020_Web.pdf?ver=o3D76uGwxcg0n0Yxvd5k-Q%3d%3d

Matthew C. Klein, Michael Pettis, *"Trade Wars are Class Wars: How Rising Inequality Distorts the Global Economy and Threatens International Peace"*, USA: Yale University Press, 2020. p. 112-113

Robert E. Lighthizer, *"How To Make Trade Work for Workers"*, Foreign Affairs, Vol. 99, No. 4, July/August 2020

US Ship Force Levels: 1886-present, Naval History and Heritage Command, 17/11/2017.

<https://www.history.navy.mil/research/histories/ship-histories/us-ship-force-levels>.

David B. Larter, Aaron Mehta, *"The Pentagon is eyeing a 500-ship Navy, [17] documents reveal"*, Defense News, 24/09/2020.
<https://www.defensenews.com/naval/2020/09/24/the-pentagon-is-eyeing-a-500-shi/p-navy-documents-reveal>

Gordon Corera, *"Huawei's business damaged by US sanctions despite [18] success at home"*, BBC News, 31/03/2021.
<https://www.bbc.com/news/technology-56590001>

FINDINGS OF THE INVESTIGATION INTO CHINA'S ACTS, POLICIES, AND [19] PRACTICES RELATED TO TECHNOLOGY TRANSFER, INTELLECTUAL PROPERTY, AND INNOVATION UNDER SECTION 301 OF THE TRADE ACT OF 1974", Office of The United States Trade Representative, 22/03/2018.
<https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>

Alfred Romann, *"Big steps taken to improve IP protection"*, China Daily, [20] 12/03/2019.
<https://www.chinadaily.com.cn/a/201903/12/WS5c89b988a3106c65c34ee94b.html>

Joseph R. Biden Jr., *"Executive Order on Ensuring the Future Is Made in All [21] of America by All of America's Workers"*, The White House, 25/01/2021.
<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/25/executive-order-on-ensuring-the-future-is-made-in-all-of-america-by-all-of-americas-workers>

Joseph R. Biden Jr., *"Why America Must Lead Again"*, Foreign Affairs, Vol. [22] .99, No. 2, March/April 2020

James Traub, *"Biden Is Getting Ready to Bury Neoliberalism"*, Foreign Policy, [23] 27/08/2020.
[/https://foreignpolicy.com/2020/08/27/biden-is-getting-ready-to-bury-neoliberalism](https://foreignpolicy.com/2020/08/27/biden-is-getting-ready-to-bury-neoliberalism)

Ned Price, *"Department Press Briefing - April 22, 2021"*, USA State [24] Department, 22/04/2021.
[/https://www.state.gov/briefings/departments-press-briefing-april-22-2021](https://www.state.gov/briefings/departments-press-briefing-april-22-2021)

Carla Babb, *"US Defense Secretary Wants INF-range Missiles in Asia"*, VOA [25] News, 03/08/2019.

<https://www.voanews.com/east-asia-pacific/us-defense-secretary-wants-inf-range-missiles-asia>

Joseph Trevithick, *"This Is The Pentagon's \$27 Billion Master Plan To Deter China In The Pacific"*, The Drive, 05/03/2021. <https://www.thedrive.com/the-war-zone/39610/this-is-the-pentagons-27-billion-master-plan-to-deter-china-in-the-pacific>

FACT SHEET: Executive Order Addressing the Threat from Securities Investments that Finance Certain Companies of the People's Republic of China", The White House, 03/06/2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/06/03/fact-sheet-executive-order-addressing-the-threat-from-securities-investments-that-finance-certain-companies-of-the-peoples-republic-of-china>

Thomas Franck, *"Senate passes \$250 billion bipartisan tech and manufacturing bill aimed at countering China"*, CNBC, 09/06/2021. <https://www.cnbc.com/2021/06/08/senate-passes-bipartisan-tech-and-manufacturing-bill-aimed-at-china.html>

Nadia Schadlow, *"The End of American Illusion"*, Foreign Affairs, Vol. 99, No. 5, September/October 2020. [\[29\]](#)

Paul Belkin, Hibbah Kaileh, *"The European Deterrence Initiative: A Budgetary Overview"*, Congressional Research Service, Updated 01/07/2021. [\[30\]](#)

Josh Lederman, *"Officials: US agrees to provide lethal weapons to Ukraine"*, AP, 23/12/2017. <https://apnews.com/article/moscow-north-america-donald-trump-ap-top-news-politics-e2d29e7cc9b84b808a928f49875d2bca>

Stuart Lau, Jacopo Barigazzi, *"EU imposes sanctions on four Chinese officials"*, Politico, 22/03/2021. [/https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials](https://www.politico.eu/article/eu-imposes-sanctions-on-four-chinese-officials)

Hal Brands, *"What Good Is Grand Strategy?: Power and Purpose in American Statecraft from Harry S. Truman to George W. Bush"*, Cornell University Press, 2014. p. 41. [\[33\]](#)

Benjamin Schwarz, Christopher Layne, *"A New Grand Strategy"*, The [\[34\]](#)

Atlantic, January 2002.
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2002/01/a-new-grand-strategy/376/471>

Zaw Thiha Tun, *“How Petrodollars Affect the U.S. Dollar”*, Investopedia, [\[35\]](#)
21/04/2020.
<https://www.investopedia.com/articles/forex/072915/how-petrodollars-affect-us-dollar.asp>